

Stanovisko č. 7 Poradnej rady európskych sudcov (CCJE) do pozornosti Výboru ministrov k téme „justícia a spoločnosť“.

Prijaté CCJE na jej 6. Plenárnom zasadnutí
(Štrasburg, 23. - 25. November 2005)

Úvod

1. CCJE dostala na rok 2005 úlohu prijať stanovisko k téme: „Justícia a spoločnosť“ do pozornosti Výboru ministrov Rady Európy

2. V tomto ohľade CCJE posudzovala nasledovné body, ktoré sa objavujú v Rámcovom globálnom akčnom pláne pre sudcov v Európe:

- vzťahy s verejnosťou, vzdelávacia úloha súdov v demokracii (viď časť Vb Akčného plánu);
- vzťahy s osobami zúčastnenými na súdnych pojednávaniach (viď časť Vc Akčného plánu);
- dostupnosť, zjednodušenie a zrozumiteľnosť jazyka používaného súdom na pojednávaniach a v rozhodnutiach (pozri časť Vd Akčného plánu).

3. Prípravné práce sa realizovali na základe:

- posúdenia *acquis* Rady Európy ako aj výsledkov 5. stretnutia prezidentov európskych najvyšších súdov k téme: „Najvyšší súd: publicita, viditeľnosť a transparentnosť“ (Lublana, 6. - 8. október 1999), konferencie prezidentov sudcovských združení o „spravodlivosti a spoločnosti“ (Vilnius, 13. - 14. december 1999) a Európskej ministerskej konferencie k politike masmédií (Kyjev, Ukrajina, 10. - 11. marec 2005);
- odpovedí delegácií na dotazník (s vysvetlivkami) pripravený podpredsedom CCJE a predložený na plenárnom zasadnutí CCJE, ktoré sa uskutočnilo v Štrasburgu, 22. - 24. novembra 2004;
- správy, ktorú vypracoval p. Eric Cottier (Švajčiarsko), odborník CCJE k tejto téme;
- príspevkov účastníkov 2. Európskej konferencie sudcov na tému: Spravodlivosť a médiá, organizovanej Radou Európy v rámci poľského predsedníctva Výboru ministrov na základe iniciatívy CCJE v spolupráci s Poľskou súdnou radou a za podpory Ministerstva spravodlivosti Poľska (Krakov, Poľsko, 25.-26. apríl 2005)
- návrhu stanoviska pripraveného pracovnou skupinou CCJE (CCJE-GT) v roku 2005

4. Pri príprave tohto stanoviska, CCJE tiež vzala do úvahy „Varšavskú deklaráciu“ vydanú Tretím summitom hláv štátov a vlád Rady Európy, ktorý sa konal vo Varšave 16. - 17. mája 2005, kde summit znovu potvrdil záväzok „posilniť právny štát na celom kontinente, nadväzujúc na štandardné využitie potenciálu Rady Európy“. V tomto rámci, hlavy štátov a vlád zdôraznili „úlohu nezávislého a efektívneho súdnictva v členských štátoch“.

5. Toto stanovisko sa týka (A) vzťahov súdov s verejnosťou, s osobitným poukazom na úlohu súdov v demokracii, (B) vzťahov súdov s osobami zúčastnenými na súdnom pojednávaní, (C) vzťahov súdov s médiami a (D) dostupnosti, zjednodušenia a zrozumiteľnosti jazyka používaného na súdoch pri pojednávaní a v rozsudkoch.

A. VZŤAHY SÚDOV S VEREJNOSŤOU S OSOBNÝM POUKAZOM NA ÚLOHU SÚDOV V DEMOKRACII

6. Rozvoj demokracie v európskych krajinách znamená, že občania by mali dostávať primerané informácie o organizácii štátnych orgánov a podmienkach, na základe ktorých sa navrhujú zákony. Okrem toho, je spravodlivé ako aj dôležité pre občanov, aby vedeli, ako justičné inštitúcie fungujú.

7. Súdna moc je základným prvkom demokratických spoločností. Má za cieľ rozhodovať o sporoch strán a rozhodnutiami, ktoré vydáva, plniť normatívnu aj výchovno - vzdelávaciu úlohu, poskytujúc občanom príslušné usmernenie, informácie a záruku v súvislosti so zákonom a jeho aplikáciou v praxi.

8. Súdny súd a široká verejnosť ich akceptuje, ako vhodné fórum pre skúmanie ľudských práv a povinností a urovanie sporov s tým súvisiacich; široká verejnosť má rešpekt a dôveru v schopnosť súdov plniť túto funkciu. Avšak, chápanie úlohy súdnictva v demokracii - najmä pochopenie, že sudcovou povinnosťou je aplikovať zákon spravodlivým a nestranným spôsobom, bez ohľadu na eventuálne sociálne a politické tlaky - sa značne líši v rôznych krajinách a sociálnoekonomických podmienkach v Európe. Úroveň dôvery v činnosť súdov teda nie sú jednotné. Adekvátne informácie o funkciách súdnictva a jeho úlohe, pri plnej nezávislosti od ostatných štátnych mocí, môže preto efektívne prispieť k lepšiemu pochopeniu súdov ako základných kameňov demokratických ústavných systémov, rovnako ako aj hraníc ich činnosti.

9. Väčšina občanov má so súdnym systémom skúsenosti, ktoré sa obmedzujú na niektorú formu účasti v pozícii strán sporu, svedkov alebo porotcov. Úloha médií je pri vysielaní informácií smerom k verejnosti o úlohe a činnosti súdov podstatná (viď dole - časť C); ale okrem komunikácie prostredníctvom médií - diskusie CCJE zdôraznili význam vytvárania priamych vzťahov medzi súdmi a širokou verejnosťou. Integrovanie justície do spoločnosti vyžaduje, aby sa súdny systém otvoril a umožnil ostatným, aby ho spoznali. Úplná transparentnosť je nesporne nemožná, najmä z dôvodu potreby ochrany efektivity vyšetrovania a záujmov zúčastnených osôb, ale porozumenie tomu, ako súdny systém funguje má bezpochyby výchovno - vzdelávaciu hodnotu a malo by prispieť k zvýšeniu dôvery verejnosti vo fungovanie súdov.

10. Prvým spôsobom, akým možno sprístupniť súdne inštitúcie je zaviesť všeobecné opatrenia s cieľom informovať verejnosť o činnosti súdov.

11. V tejto spojitosti CCJE odkazuje na svoje odporúčanie v Stanovisku č. 6 (2004) ohľadne výchovno - vzdelávacej úlohy súdov a potrebe usporadúvania návštev pre žiakov a študentov alebo akékoľvek iné skupiny, ktoré sa zaujímajú o fungovanie súdov. Nemení to nič na fakte, že je zároveň dôležitou povinnosťou štátu zabezpečiť pre každého počas štúdia na škole alebo univerzite občiansku náuku, v ktorej sa významný dôraz kladie na súdny systém.

12. Táto forma komunikácie je efektívnejšia, ak tí, ktorí v systéme pracujú, sú priamo zapojení. Príslušné školské a univerzitné programy (nie len fakulty práva) by mali obsahovať opis súdneho systému (vrátane vystúpení sudcov), návštevy súdov a aktívnu výučbu justičných procedúr (hranie rolí, návštevy pojednávaní, atď.). Súdny súd a združenia sudcov môžu v tomto ohľade spolupracovať so školami, univerzitami a inými vzdelávacími inštitúciami sprístupňujúc konkrétny pohľad sudcu v učebných programoch a verejnej diskusii.

13. CCJE už vo všeobecných podmienkach uviedla, že samotné súdy by mali participovať na rozširovaní informácií v súvislosti s prístupom k spravodlivosti (prostredníctvom periodických správ, tlačených príručiek pre občanov, prostredníctvom internetu, informačných kancelárií, atď.); CCJE už tiež odporúčalo vytvorenie vzdelávacích programov zameraných na poskytovanie špecifických informácií (napr. čo sa týka podstaty konaní, priemernej dĺžky konaní na rôznych súdoch, alternatívnych prostriedkov urovnania sporov ponúkaných stranám, zlomové rozhodnutia vynesené súdmi) (viď odsek 12-15 Stanoviska CCJE č. 6 (2004)).

14. Súdny súd by sa mali zúčastňovať na všeobecných rámcových programoch organizovaných ostatnými štátnymi inštitúciami (ministerstvo spravodlivosti a školstva, univerzity, atď.). Ale, v stanovisku CCJE sa tiež uvádza, že súdy by v tomto ohľade mali prísť aj s vlastnými iniciatívami.

15. Zatiaľ čo vzťahy s jednotlivými „užívateľmi“ justície tradične riešili sudy, aj keď neštruktúrovaným spôsobom, sudy sa v minulosti zdráhali komunikovať vo všeobecnosti s verejnosťou, ktorá sa nezúčastňuje na konaniach. Verejnosť pojednávania v zmysle ako je zakotvená v čl. 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDĽP) sa tradične chápala ako jediný kontakt medzi súdom a verejnosťou, pričom jediným partnerom súdov boli masmédiá. Tento postoj sa rapídne mení. Povinnosti byť nestranní a diskretní, za ktoré sudcovia zodpovedajú, sa dnes nepovažujú za prekážku aktívnej role súdov, ktorú zohrávajú pri informovaní verejnosti, nakoľko táto rola je prirodzenou garanciou sudcovskej nezávislosti. CCJE má za to, že členské štáty by mali podporovať sudcov, aby sa podujali na takúto aktívnu rolu podľa týchto pravidiel, rozširovaním a zdokonaľovaním ich „vzdelávacej úlohy“ ako je opísaná vo vyššie uvedených odsekoch 9. až 12. Už nikdy to nebude obmedzené iba na vydávanie rozhodnutí; sudy sa musia správať ako tí, ktorí komunikujú a komunikáciu uľahčujú.

16. CCJE sa zaoberala priamymi iniciatívami súdov vo vzťahu k verejnosti bez ohľadu na činnosť médií a/alebo aktivity, za ktoré sú zodpovedné iné inštitúcie. Zvažovali sa a odporúčajú sa nasledovné opatrenia:

- vytvorenie kancelárií na súdoch, ktoré budú zabezpečovať informačný servis a recepčné služby;
- distribúcia tlačených materiálov, otvorenie internetových stránok spravovaných súdmi;
- sudy by mali zostavovať kalendáre vzdelávacích fór a/alebo pravidelných stretnutí dostupných najmä pre občanov, verejné záujmové organizácie, tvorcov politiky, študentov (tzv. „outreach“ programy – programy verejného dosahu/významu; ďalej len „outreach“ programy).

17. Osobitnú diskusiu CCJE venovala týmto „outreach“ programom. CCJE si so záujmom všíma, že v niektorých krajinách sudy organizujú – často za podpory iných aktérov spoločnosti - vzdelávacie aktivity, ktoré privádzajú učiteľov, študentov, rodičov, právnikov, vedúce osobnosti spoločnosti a médiá na sudy, aby so sudcami a súdnym systémom na seba vzájomne pôsobili. Takéto programy obyčajne zahŕňajú využitie odborníkov s pripravenými zdrojmi a vytvárajú sieť pre odborný rozvoj učiteľov.

18. Niektoré postupy sú šité pre jednotlivcov, ktorí nie sú v dôsledku sociálno-ekonomických a kultúrnych podmienok úplne znalí svojich práv a povinností, a tak neuplatňujú svoje práva, alebo ešte horšie – dostávajú sa do súdnych konaní kvôli neplneniu svojich povinností. Obraz justície sa preto v rámci najnižších sociálnych vrstiev rieši prostredníctvom programov, ktoré sú úzko napojené na opatrenia týkajúce sa „prístupu k spravodlivosti“, zahŕňajúce, ale nie obmedzené len, na právnu pomoc, verejné informačné služby, bezplatné právne poradenstvo, priamy prístup k sudcovi v prípade drobných sporov, atď. (pozri časť A Stanoviska CCJE č. 6 (2004)).

19. V zmysle vyššie uvedeného odporúča CCJE všeobecnú podporu „outreach“ programov zo strany európskych súdnych systémov a štátov, na národných a medzinárodných úrovniach; mali by sa stať bežnou praxou. CCJE má za to, že takéto programy prekračujú rozsah všeobecných informácií verejnosti. Majú za cieľ vytvárať správne vnímanie úlohy sudcu v spoločnosti. V tomto kontexte má CCJE za to, že kým na ministerstvách spravodlivosti a školstva je poskytovať všeobecné informácie o fungovaní súdnictva a definovať školské a vysokoškolské osnovy, sudy ako také, v súlade s princípom nezávislosti súdnictva, by mali byť považované za najvhodnejšie orgány na zostavenie „outreach“ programov a organizovanie pravidelných iniciatív spočívajúcich v realizácii prieskumov, zabezpečení cieľových skupín, využití právnikov a akademikov na verejných fórach, atď. Takéto programy majú v podstate za cieľ zlepšiť porozumenie a dôveru spoločnosti v systém súdnictva a vo všeobecnejšej rovine – posilniť jeho nezávislosť.

20. CCJE zastáva názor, že aby sa mohli vyššie spomínané programy rozvinúť, mali by mať sudcovia príležitosť na špecifické vzdelávanie v oblasti vzťahov s verejnosťou. Súd by mal rovnako mať možnosť zamestnávať personál, ktorý by sa osobitne venoval kontaktom so vzdelávacími agentúrami (kancelária pre vzťah s verejnosťou, ako sa uvádza vyššie, by tiež mohla prevziať túto úlohu).

21. CCJE má za to, že úloha koordinácie rôznych lokálnych iniciatív, ako aj podpora „outreach“ programov s celonárodnou pôsobnosťou by mala byť zverená nezávislému orgánu, spomenutému v odseku 37. a 45. Stanoviska č. 1 (2001). Tento nezávislý orgán by tiež mohol zaangažovaním odborníkov s pripravenými zdrojmi, uspokojiť potrebu sofistikovanejších informácií pochádzajúcich od politikov, akademikov a verejných záujmových skupín.

22. CCJE už navrhla, že pre súdnu činnosť by sa malo stanoviť primerané financovanie, bez ohľadu na politické výkyvy a že súdne orgány by mali byť zapojené do rozhodovania v súvislosti s pridelovaním rozpočtových prostriedkov zákonodarcom, napr. prostredníctvom koordinačnej úlohy vyššie spomínaného nezávislého orgánu (viď Stanovisko č. 2 (2001), odseky 5., 10. a 11.). CCJE odporúča, aby samotný súdny systém poskytol adekvátne financovanie aj na aktivity, ktoré vysvetľujú a stransparentňujú justičný systém a princípy spravodlivosti v spoločnosti, podľa princíпов uvedených v Stanovisku č. 2. (2001). Výdavky súvisiace s „outreach“ programami by mali byť pokryté z osobitnej rozpočtovej kapitoly, tak aby neboli čerpané z prevádzkového rozpočtu súdov.

23. Z diskusií CCJE vyplynulo, že s cieľom efektívne formovať správne vnímanie justície v spoločnosti, by sa mali v prípade prokurátorov uplatňovať podobné princípy ako pre sudcov. Majúc na zreteli *acquis* Rady Európy týkajúce sa prokurátorov, CCJE považuje za dôležité, aby sa prokurátori vo vzťahu k tej časti konaní, ktorá spadá pod ich jurisdikciu, podieľali na poskytovaní informácií verejnosti.

B. VZŤAHY SÚDOV S ÚČASTNÍKMI SÚDNYCH KONANÍ

24. Predstavy, aké má verejnosť o súdnom systéme sú ovplyvňované médiami, ale veľmi silno dotvárané dojmami získanými občanmi, ktorí sa súdnych konaní zúčastňujú ako účastníci, prísediaci/porotcovia, resp. svedkovia.

25. Tieto dojmy budú negatívne, ak sa súdny systém, prostredníctvom svojich predstaviteľov (sudcov, prokurátorov, súdnych úradníkov) bude javiť zaujatý alebo akokoľvek neefektívny. Negatívne vnímanie tohto druhu sa rozšíri veľmi ľahko.

26. CCJE sa zaoberala v predchádzajúcich stanoviskách (najmä Stanovisko č. 1(2001), č. 3(2002) a č. 6(2004)) nevyhnutnosťou zachovania sudcovskej nestrannosti (subjektívnej aj objektívnej) a pokiaľ ide o súdy, tak aj o ukončenie súdneho sporu v primeranom čase. Toto stanovisko je zamerané na vyhnutie sa, alebo nápravu ignorancie a nepochopenia súdneho systému a jeho fungovania.

27. CCJE má za to, že v snahe podporiť lepšie pochopenie role, akú súdna moc v spoločnosti zohráva, je potrebné vyvinúť maximálne úsilie na zabezpečenie toho, aby predstavy verejnosti o súdnom systéme boli správne a odrážali úsilie vyvíjané sudcami a súdnymi úradníkmi dosiahnuť rešpekt a dôveru v spôsobilosť súdov vykonávať svoju činnosť. Táto činnosť jasne ukáže limity toho, čoho je súdny systém schopný.

28. Za účelom zlepšenia vzťahov s verejnosťou, niekoľko súdnych systémov, alebo individuálnych súdov zostavilo programy, ktoré pomohli vyformovať: (a) etické vzdelávanie sudcov, súdnych úradníkov, právnikov a pod; (b) vybavenie súdov; (c) súdne konania.

a) etické vzdelávanie sudcov, súdnych úradníkov, právnikov a pod.

29. Niektoré tréningové programy sú zamerané na posilnenie dôvery v to, že súdy pôsobia takým dojmom, zo všetkých hľadísk ich správania sa, že zaobchádzajú so všetkými stranami rovnako t. j. nestranne a bez akejkoľvek diskriminácie založenej na rase, pohlaví, náboženstve, etnickom pôvode alebo spoločenskom postavení. Sudcovia a súdni úradníci sú trénovaní, aby boli schopní rozlíšiť situácie, kedy sa jednotlivec môže cítiť, alebo mať dojem, že sa k nemu pristupuje zaujato a tieto situácie zvládnuť tak, aby posilnili dôveru a rešpekt voči súdom. Právnici organizujú a dostáva sa im špeciálneho etického tréningu, predmetom ktorého je naučiť sa vyhýbať situáciám, v ktorých by sa mohli podieľať, či už úmyselne, alebo neúmyselne na vzbudzovaní nedôvery v súdny systém.

b) vybavenie súdov

30. Niektoré programy sa zaoberajú príčinami potenciálnej nedôvery voči súdom, ktoré môžu spočívať v ich vnútornej organizácii. Napríklad presunutie stoličky prokurátora z „podstavca“ a jej

umiestnenie na tú istú úroveň, ako sedí obžalovaný, môže posilniť dojem rovnosti zbraní, o ktorej sa predpokladá, že ju súd zabezpečí. Takisto odstránenie akejkoľvek zmienky, napríklad o určitej náboženskej, alebo politickej autorite, zo súdnych priestorov môže napomôcť k rozptýleniu obavy z nedovolenej zaujatosti alebo nedostatku nezávislosti sudcov. Povolenie obžalovaného prísť na pojednávanie bez „železok“, aj napriek tomu, že v priebehu súdneho procesu je vo väzbe – okrem prípadov, keď hrozí bezpečnostné riziko- a nahradiť ich v pojednávacích miestnostiach inými bezpečnostnými opatreniami, môže pomôcť vyvolať dojem, že prezumpcia nevinoty, ktorú obžalovaný požíva je zo strany súdu efektívne garantovaná. Pozornosť by sa mala venovať aj drobným benefitom v zmysle zlepšenia transparentnosti súdov, zriadením „recepčných“ služieb za účelom poskytovania informácií účastníkom o vedení konania, alebo vývoji jednotlivých prípadov, alebo poskytovaním pomoci pri vybavovaní formalít a pokiaľ si to rozmiestnenie súdnych priestorov vyžaduje aj sprevádzaním do kancelárie alebo súdnej siene, ktorú hľadajú.

c) súdne konania

31. Niektoré opatrenia sú zamerané na to, aby sa skončovalo s tými časťami súdnych konaní, ktoré môžu budiť pohoršenie (povinné náboženské odkazy v prisahách, formulároch atď.). Iné sú zamerané na zavedenie procedúry, ktorá zabezpečí napríklad to, že účastníci konania, porotcovia, prísediaci alebo svedkovia, predtým, ako prídu na súd, sú poučení súdnymi úradníkmi buď ústne, alebo s použitím audiovizuálnych materiálov vyrobených v spolupráci s odborníkmi, o tom, čo sa od nich na súde očakáva. Cieľom takýchto prezentácií je rozptýliť akékoľvek mylné predstavy o tom, čo sa vlastne na súde odohráva.

32. CCJE podporuje všetky kroky opísané v odsekoch 29., 30. a 31., ktoré posilňujú verejné vnímanie nestrannosti sudcov a umožňujú, aby súdna moc fungovala riadne.

C. VZŤAHY SÚDOV S MÉDIAMI

33. Masmédiá majú prístup k súdnym informáciám a pojednávaniam podľa možností a s obmedzeniami upravenými vo vnútroštátnych právnych poriadkoch (pozri odporúčanie Rec(2003)13 o poskytovaní informácií prostredníctvom médií vo vzťahu k trestným konaniam). Profesionálni žurnalisti sú úplne slobodní pri rozhodovaní, ktoré prípady uverejnia a ako s nimi naložia. Médiám nesmie byť akýmkoľvek spôsobom bránené v tom, by kritizovali organizáciu alebo fungovanie súdneho systému. Súdny systém musí akceptovať úlohu médií ako pozorovateľa zvonka, ktorý môže poukázať na nedostatky a urobiť konštruktívne kroky k zdokonaleniu súdnych metód a kvality služieb, ktoré súdy účastníkom ponúkajú.

34. Sudcovia sa vyjadrujú prostredníctvom svojich rozhodnutí a nemusia ich vysvetľovať v tlači alebo všeobecnejšie robiť verejné vyhlásenia v prípadoch, v ktorých sú zainteresovaní. Napriek tomu by bolo užitočné zdokonaľiť kontakty medzi súdmi a masmédiami:

- i) upevniť vzájomné pochopenie vlastných úloh;
- ii) informovať verejnosť o podstate, rozsahu, obmedzeniach a zložitosti sudcovskej práce;
- iii) odstraňovať možné faktické pochybenia v správach o konkrétnych prípadoch.

35. Sudcovia by mali dohliadať na súdnych hovorcov resp. úradníkov zodpovedných za komunikáciu s masmédiami.

36. CCJE odkazuje na závery 2. Európskej konferencie sudcov (pozri ods. 3 vyššie), na ktorej bola Rada Európy požiadaná, aby zabezpečila organizovanie pravidelných stretnutí medzi reprezentantmi súdnej moci a masmédiami a zvažila vypracovanie návrhu Európskej deklarácie o vzťahoch medzi súdnou mocou a masmédiami, ktorá by zahŕňala odporúčanie Rec(2003)13 o poskytovaní informácií prostredníctvom médií vo vzťahu k trestným konaniam.

37. Štáty by mali podporovať výmenu názorov medzi oboma profesiami, najmä organizovaním okrúhlych stolov, v snahe poukázať a vysvetliť problémy, ktorým musia čeliť. CCJE má za to, že

Rada Európy môže byť užitočná pri založení a rozvíjaní takýchto kontaktov na európskej úrovni a vniesť tak väčšiu konzistenciu do európskych vzťahov.

38. Školy pre žurnalistov by mali byť nabádané k tomu, aby organizovali školenia o súdnych inštitúciách a konaniach.

39. CCJE má za to, že každá profesia (sudcovia a žurnalisti) by mala vypracovať praktický kódex o ich vzťahoch s predstaviteľmi druhej profesie a o spravodajstve týkajúcom sa súdnych konaní. Ako ukázali skúsenosti štátov, ktoré takýto systém už majú, sudcovia by definovali podmienky za ktorých môžu byť urobené vyhlásenia pre médiá týkajúce sa súdnych konaní zatiaľ čo žurnalisti by produkovali ich vlastné predstavy o reportážach o prebiehajúcich súdnych sporoch, o uverejňovaní mien (alebo fotiek) osôb zainteresovaných v súdnych sporoch (účastníci konania, obeť, svedkovia, prokurátor, vyšetrojúci sudca, sudca, atď.) a o správach o rozsudkoch vo veciach, ktoré sú pre verejnosť najatraktívnejšie. V súlade so stanoviskom č. 3(2002), odsek 40., CCJE odporúča aby národné justičné systémy podnikli v tomto smere príslušné kroky.

40. CCJE odporúča, aby bol vypracovaný efektívny mechanizmus, ktorý môže mať podobu nezávislej inštitúcie, ktorá by sa zaoberala problémami spôsobenými médiami na účet súdnych prípadov, alebo ťažkosťami s ktorými sa stretávajú žurnalisti pri plnení svojich informačných úloh. Tento mechanizmus by vytvoril všeobecné odporúčania zamerané na prevenciu opakovania akýchkoľvek zistených nedostatkov.

41. Tiež je nevyhnutné zriadiť recepčné a informačné služby na súdoch, nielen ako bolo vyššie uvedené, na privítanie verejnosti a asistenciu „užívateľov“ justičných služieb, ale aj na pomoc pre médiá, aby lepšie porozumeli ako funguje justičný systém.

42. Tieto služby, kontrolované sudcami, by mali sledovať tieto ciele:

- oznamovať médiám sumáre súdnych rozhodnutí;
- poskytovať médiám faktické informácie o súdnych rozhodnutiach;
- nadviazať spojenie s médiami v súvislosti s pojednávaniami v konkrétnych prípadoch o ktoré sa verejnosť obzvlášť zaujíma;
- vykonávať faktické opravy alebo úpravy vo vzťahu k prípadom o ktorých sa hovorí v médiách (pozri tiež odsek 34 iii vyššie). Súdne recepčné služby, alebo hovorca môže upozorniť médiá na podrobnosti konkrétneho prípadu a právne problémy ktoré je potrebné riešiť, organizovať logistiku pojednávania a robiť vhodné organizačné opatrenia, najmä pokiaľ ide o ochranu osôb, ktoré sa zúčastňujú pojednávania ako účastníci, porotcovia, alebo svedkovia.

43. Všetky informácie poskytované súdmi médiám majú byť oznamované transparentným a nediskriminačným spôsobom.

44. Otázka, či televízne kamery môžu byť prítomné v pojednávacích miestnostiach aj z iných, ako len čisto procedurálnych dôvodov, bola témou širokých diskusií tak na 2. konferencii európskych sudcov (pozri odsek 3. vyššie), ako aj na stretnutiach CCJE. Niektorí členovia CCJE sa k tejto novej prezentácii sudcovskej práce verejnosti stavali veľmi rezervovane.

45. Verejnosť súdnych pojednávanií je jednou zo základných procedurálnych garancií v demokratických spoločnostiach. Napriek tomu, že medzinárodné aj vnútroštátne právne predpisy povoľujú výnimky zo zásady, že všetky súdne pojednávania musia byť verejné, je dôležité si uvedomiť, že tieto výnimky podliehajú obmedzeniam v zmysle čl. 6 ods. 1 EDĽP.

46. Zásada verejnosti súdnych konaní v sebe zahŕňa prístup občanov a médií do pojednávacích miestností, avšak najnovšie audiovizuálne zariadenia dávajú týmto prípadom taký široký dosah, že naplňajú predstavu verejného pojednávania v absolútnom slova zmysle. Toto môže mať svoje výhody pokiaľ ide o nárast právneho povedomia a verejného záujmu o to, ako prebiehajú súdne konania a zlepšenie imidžu súdneho systému, ale existuje aj riziko, že prítomnosť televíznych

kamier môže rušiť pojednávanie a mať vplyv na správanie sa zúčastnených (sudcov, prokurátorov, advokátov, účastníkov, svedkov atď.).

47. Ak dôjde k televíznemu natáčaniu súdnych pojednávaní, potom by mali byť použité fixné kamery a predsedajúci sudca musí mať možnosť kedykoľvek rozhodnúť o podmienkach natáčania a ukončiť televízny prenos. Tieto a akékoľvek iné nevyhnutné opatrenia majú chrániť práva zúčastnených osôb a zabezpečiť riadne vedenie konania.

48. Pri určitých typoch súdnych sporov, týkajúcich sa súkromných záležitostí, sa musí brať ohľad aj na názor zainteresovaných osôb.

49. S ohľadom na obzvlášť závažný dopad televízneho vysielania a riziko tendencie k „nezdravej zvedavosti“, CCJE vyzýva médiá, aby vyvinuli svoj vlastný profesionálny kódex správania sa zameraný na zaistenie rovnováhy spravodajstva z pojednávaní, ktoré vysielajú tak, aby ich správy boli objektívne.

50. Niekedy môžu existovať prednostné dôvody oprávňujúce natáčanie pojednávaní v špecifických prípadoch, ktoré musia byť striktné definované, napríklad výchovno-vzdelávacie, uchovanie záznamu z pojednávania z určitých historických dôvodov pre použitie v budúcnosti. V týchto prípadoch CCJE zdôrazňuje potrebu ochrany zúčastnených osôb, najmä pokiaľ ide o zabezpečenie toho, aby natáčanie nerušilo riadny priebeh pojednávania.

51. Zatiaľ čo médiá hrajú kľúčovú úlohu v zabezpečení práva verejnosti na informácie a pôsobia, slovami Európskeho súdu pre ľudské práva, ako „strážny pes“ demokracie, niekedy sa môžu votrieť do súkromia ľudí, poškodiť ich povesť alebo podkopať prezumpciu ich neviny, za čo ich môžu jednotlivci zažalovať a žiadať kompenzáciu na súde. Pátranie po senzačných príbehoch a komerčné súťaženie medzi médiami nesie so sebou riziko excesov a pochybení. V trestných veciach sú obžalovaní niekedy verejne označení a považovaní médiami za vinných z trestných činov predtým, než súd rozhodne o ich vine. V prípade následného oslobodenia spod obžaloby mediálne správy už mohli spôsobiť nenapraviteľné poškodenie ich povesti a toto sa rozsudkom nezmaže.

52. Súdny musí splniť svoju povinnosť, v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a nájsť strednú cestu medzi kolidujúcimi hodnotami, ochranou ľudskej dôstojnosti, súkromia, povesti a prezumpciou neviny na jednej strane a slobodným prístupom k informáciám na strane druhej.

53. Ako je uvedené v záveroch 2. Európskej konferencie sudcov (pozri odsek 3. vyššie), trestné právo v prípadoch porušenia osobných práv (ako je dobrá povesť, dôstojnosť, alebo súkromie) môže byť limitované zastavením konania vo výnimočných prípadoch. Avšak, súdy sú povinné zabezpečiť, že občianskoprávne nároky na náhradu škody budú odškodnené a to nielen vo vzťahu ku škode spôsobenej obeti, ale tiež k vážnosti utrpeného neoprávneného zásahu a rozsahu zverejnenia.

54. Súdny by mali byť oprávnené v prípadoch, ktoré sú presne definované, v snahe vyhnúť sa akémukoľvek obvineniu z cenzúry, vykonať urgentné opatrenia za účelom okamžitého zastavenia najväčších zásahov do ľudských osobných práv (ako dobrá povesť, dôstojnosť, alebo súkromie), prostredníctvom konfiškácie publikácií alebo zákazu vysielania.

55. Ak je sudca, alebo súd atakovaný zo strany médií (alebo zo strany politikov alebo iných spoločenských aktérov cez médiá) pre dôvody, ktoré sa týkajú výkonu spravodlivosti, CCJE má za to, že s ohľadom na povinnosť „justičnej zdržanlivosti“, dotknutý sudca by sa mal vyhnúť reakcii takou istou cestou. Majúc na pamäti fakt, že súdy môžu napraviť chybné informácie rozšírené v tlači, CCJE verí že by bolo vhodné, aby národní sudcovia využívali podporu osôb alebo orgánov (t. j. najvyšších súdnych rád, alebo sudcovských asociácií) spôsobilých a pripravených vo vhodných prípadoch odpovedať promptne a efektívne na takéto ataky.

D. DOSTUPNOSŤ, ZJEDNODUŠENIE A ZROZUMITEĽNOSŤ JAZYKA POUŽÍVANÉHO NA SÚDOCH A SÚDNYCH ROZHODNUTIACH

56. Jazyk používaný súdmi v ich rozhodnutiach a konaniach je nielen mocným nástrojom ktorý im umožňuje plniť výchovnú úlohu (pozri odsek 6. vyššie), ale pre účastníkov konania je to jasne a bezprostredne právo v praxi. Dostupnosť, jednoduchosť a zrozumiteľnosť súdneho jazyka je preto žiadúca.

57. CCJE poznamenáva, že v niektorých európskych krajinách sudcovia veria, že veľmi krátke rozsudky upevňujú autoritu rozsudku; v niektorých iných krajinách sa sudcovia cítia alebo sú povinní na základe zákona alebo súdnej praxe extenzívne vysvetliť v písomnom vyhotovení rozsudku všetky aspekty svojho rozhodnutia.

58. Bez toho, aby sa CCJE chcela zaoberať problémom, ktorý je veľmi vážne ovplyvnený vnútroštátnymi právnymi štýlmi má za to, že jednoduchý a zrozumiteľný justičný jazyk je výhodný, nakoľko robí právny štát prístupným a predvídateľným pre obyvateľov, pokiaľ je to nevyhnutné za asistencie právnych odborníkov, ako vyplýva z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva.

59. CCJE má za to, že justičný jazyk by mal byť stručný a jasný a mal by sa vyhýbať, ak to nie je nevyhnutné latinským, alebo iným výrazom, ktoré sú laickej verejnosti ťažko pochopiteľné. Právnické pojmy a pravidlá môžu byť dostatočne vysvetlené citovaním zákonov a judikatúry/súdnych precedensov.

60. Zrozumiteľnosť a stručnosť však nemôže byť absolútnym cieľom, nakoľko pre sudcov je dôležité, aby ich rozhodnutia obsahovali precízne a komplexné odôvodnenie. Podľa názoru CCJE, legislatíva, respektíve súdna prax týkajúca sa odôvodňovania rozsudkov by mala byť taká, že určitá forma odôvodnenia musí vždy existovať a sudcom by mal byť poskytnutý dostatočný priestor na to, aby si mohli vybrať, v prípadoch kedy je to dovolené, či vydajú rozsudok ústne (ktorý by bol len prepísaný zo záznamu na žiadosť alebo v nevyhnutných prípadoch) a/alebo krátko písomne odôvodnený rozsudok (t. j. vo forme „*atendu*“ rozhodnutia upraveného v niektorých krajinách), alebo extenzívne písomne odôvodnený rozsudok vo všetkých tých prípadoch, v ktorých nie je možné odvolať sa na ustálenú judikatúru a/alebo si to vyžadujú skutkové okolnosti. Zjednodušené formy odôvodnenia by sa mali uplatňovať pri súdnych príkazoch („*orders*“, „*writs*“), uzneseniach („*decrees*“) a ostatných rozhodnutiach, ktoré sú procesnej povahy a nezasahujú do hmotných práv účastníkov.

61. Dôležitý aspekt prístupu k právu obsiahnutému v súdnych rozhodnutiach je ich pripravenosť byť dostupné širokej verejnosti. V záujme dosiahnutia tohto cieľa CCJE odporúča, aby prinajmenšom všetky rozhodnutia najvyššieho súdu a ostatné dôležité rozhodnutia boli prístupné zdarma na internetových stránkach, resp. v písomnej podobe za náhradu nákladov na kopírovanie; pri zverejňovaní súdnych rozhodnutí by však mali byť prijaté vhodné opatrenia na zabezpečenie ochrany súkromia a záujmov zainteresovaných osôb, najmä účastníkov a svedkov.

ZHRNUTIE ODPORÚČANÍ A ZÁVERY

A. VZŤAHY SÚDOV S VEREJNOSŤOU S OSOBNÝM POUKAZOM NA ÚLOHU SÚDOV V DEMOKRACII

A.1. Dôležitou povinnosťou štátu je zabezpečiť pre každého počas štúdia na škole alebo univerzite občiansku náuku, v ktorej sa významný dôraz kladie na súdny systém (pozri odsek 11. vyššie).

A.2. Príslušné školské a univerzitné programy by mali obsahovať opis súdneho systému, návštevy súdov a aktívnu výučbu justičných procedúr. Súdny a sudcovské asociácie môžu v tomto ohľade spolupracovať so školami, univerzitami a inými vzdelávacími inštitúciami a tým sprístupňovať konkrétny pohľad sudcu v učebných programoch a verejnej diskusii (pozri ods. 12. vyššie).

A.3. Súdny by sa mali zúčastňovať na všeobecných rámcových programoch organizovaných ostatnými štátnymi inštitúciami a hrať aktívnu úlohu pri poskytovaní informácií verejnosti (pozri odseky 14. a 15. vyššie).

A.4. Vzhľadom na uvedené sa odporúčajú nasledovné opatrenia (pozri odseky 16. až 19. vyššie):

- vytvorenie kancelárií na súdoch, ktoré budú zabezpečovať informačný servis a recepcné služby;
- distribúcia tlačených materiálov, otvorenie internetových stránok spravovaných súdmi;
- súdy by mali zostavovať kalendáre vzdelávacích fór a/alebo pravidelných stretnutí dostupných najmä pre občanov, verejné záujmové organizácie, tvorcov politiky, študentov (tzv. „outreach“ programy – programy verejného dosahu/významu; ďalej len „outreach“ programy).

A.5. Sudcom by mala byť daná možnosť na špecifické vzdelávanie v oblasti vzťahov s verejnosťou a súdy by tiež mali mať možnosť zamestnávať personál, ktorý by sa osobitne venoval kontaktom so vzdelávacími agentúrami (pozri odsek 20. vyššie).

A.6. Úloha koordinácie rôznych lokálnych iniciatív, ako aj podpora „outreach“ programov s celonárodnou pôsobnosťou by mala byť zverená nezávislému orgánu, spomenutému v odseku 37. a 45. Stanoviska č. 1 (2001) (pozri odsek 21. vyššie).

A.7. Súdom by malo byť poskytnuté primerané finančné zabezpečenie pre aktivity vysvetľujúce a stransparentňujúce princípy a fungovanie súdnej moci v spoločnosti, rovnako ako aj pre výdavky súvisiace s „outreach“ programami, ktoré by nezasahovalo do operatívneho rozpočtu súdov (pozri odsek 22. vyššie).

A.8. Prokurátori vo vzťahu k tej časti konaní, ktorá spadá pod ich jurisdikciu, by sa mali podieľať na poskytovaní informácií verejnosti (pozri odsek 23. vyššie).

B. VZŤAHY SÚDOV S ÚČASTNÍKMI SÚDNYCH KONANÍ

B.1. CCJE má za to, že v snahe podporiť lepšie pochopenie role, akú súdna moc v spoločnosti zohráva, je potrebné vyvinúť maximálne úsilie na zabezpečenie toho, aby predstavy verejnosti o súdnom systéme boli správne a odrážali úsilie vyvíjané sudcami a súdnymi úradníkmi dosiahnuť rešpekt a dôveru v spôsobilosť súdov vykonávať svoju činnosť. Táto činnosť jasne ukáže limity toho, čoho je súdny systém schopný (pozri odseky 24. – 27. vyššie).

B.2. CCJE podporuje všetky kroky, ktoré posilňujú verejné vnímanie nestrannosti sudcov a umožňujú, aby súdna moc fungovala riadne (pozri odseky 28. – 32. vyššie).

B.3. Tieto iniciatívy môžu zahŕňať (pozri odseky 28. – 32. vyššie):

- tréningové programy zamerané na nediskriminačné a rovnaké zaobchádzanie, organizované súdmi pre sudcov, súdnych úradníkov (na doplnenie podobné programy organizované právnikmi alebo pre právnikov);

- vybavenie súdov a usporiadanie zariadenia naprojektované tak, aby sa vyhlo akémukoľvek dojmu nerovnosti zbraní;

- vytvorenie takých procedurálnych pravidiel, aby sa vyhlo akýmkoľvek neúmyselným urážkam a uľahčilo zapojenie všetkých, ktorých sa dotýkajú súdne konania.

C. VZŤAHY SÚDOV S MÉDIAMI

C.1. CCJE má za to, že by bolo užitočné zdokonaľiť kontakty medzi súdmi a masmédiami (pozri odsek 34. vyššie):

- upevniť vzájomné pochopenie vlastných úloh;
- informovať verejnosť o podstate, rozsahu, obmedzeniach a zložitosti sudcovskej práce;
- odstraňovať možné faktické pochybenia v správach o konkrétnych prípadoch.

C.2. Sudcovia by mali dohliadať na súdnych hovorcov resp. úradníkov zodpovedných za komunikáciu s masmédiami (pozri odsek 35. vyššie).

C.3. CCJE má za to, že štáty by mali podporovať výmeny, najmä organizovaním okrúhlych stolov, názorov na pravidlá a prax obidvoch profesií a že Rada Európy môže byť užitočná pri založení a rozvíjaní takýchto kontaktov na európskej úrovni a vniesť tak väčšiu konzistenciu do európskych vzťahov (pozri odseky 36. a 37. vyššie).

C.4. Školy pre žurnalistov by mali byť nabádané k tomu, aby organizovali školenia o súdnych inštitúciách a konaniach (pozri ods. 38. vyššie).

C.5. CCJE má za to, že každá profesia (sudcovia a žurnalisti) by mala vypracovať praktický kódex o ich vzťahoch s predstaviteľmi druhej profesie a o spravodajstve týkajúcom sa súdnych konaní (pozri odsek 39. vyššie).

C.6. CCJE odporúča, aby bol vypracovaný efektívny mechanizmus, ktorý môže mať podobu nezávislej inštitúcie, ktorá by sa zaoberala problémami spôsobenými médiami na účet súdnych prípadov, alebo ťažkosťami s ktorými sa stretávajú žurnalisti pri plnení svojich informačných úloh. Tento mechanizmus by vytvoril všeobecné odporúčania zamerané na prevenciu opakovania akýchkoľvek zistených nedostatkov (pozri odsek 40. vyššie).

C.7. Tiež je nevyhnutné podporovať zriaďovanie recepčných a informačných služieb na súdoch, pod dozorom sudcov, ktorých úlohou by bolo pomáhať médiám, aby lepšie porozumeli ako funguje justičný systém (pozri odseky 41. a 42. vyššie):

- oznamovať médiám sumáre súdnych rozhodnutí;
- poskytovať médiám faktické informácie o súdnych rozhodnutiach;
- nadviazať spojenie s médiami v súvislosti s pojednávaniami v konkrétnych prípadoch o ktoré sa verejnosť obzvlášť zaujíma;
- vykonávať faktické opravy alebo úpravy vo vzťahu k prípadom o ktorých sa hovorí v médiách.

C.8. CCJE má za to, že všetky informácie poskytované súdmi médiám majú byť oznamované transparentným a nediskriminačným spôsobom (pozri odsek 43. vyššie).

C.9. CCJE má za to, že pokiaľ dôjde k televíznemu natáčaniu súdnych pojednávaní, potom by mali byť použité fixné kamery a predsedajúci sudca musí mať možnosť kedykoľvek rozhodnúť o podmienkach natáčania resp. ukončiť televízne vysielanie. Tieto a akékoľvek iné nevyhnutné opatrenia majú chrániť práva zúčastnených osôb a zabezpečiť riadne vedenie konania. Navyše, pri určitých typoch súdnych sporov, týkajúcich sa najmä súkromných záležitostí, sa musí brať ohľad aj na názor zainteresovaných osôb (pozri odseky 44. – 48. vyššie).

C.10. CCJE vyzýva médiá, aby vyvinuli svoj vlastný profesionálny kódex správania sa zameraný na zaistenie rovnováhy spravodajstva z pojednávaní, ktoré vysielajú, tak, aby ich správy boli objektívne (pozri odsek 49. vyššie).

C.11. CCJE berie ohľad na to, že niekedy môžu existovať prednostné dôvody oprávňujúce natáčanie pojednávaní v špecifických prípadoch, ktoré musia byť striktné definované, napríklad výchovno-vzdelávacie, uchovanie záznamu z pojednávania z určitých historických dôvodov pre použitie v budúcnosti. V týchto prípadoch CCJE zdôrazňuje potrebu ochrany zúčastnených osôb, najmä

pokiaľ ide o zabezpečenie toho, aby natáčanie nerušilo riadny priebeh pojednávania (pozri odsek 50. vyššie).

C.12. CCJE má za to, že trestné právo v prípadoch porušenia osobných práv môže byť limitované zastavením konania vo výnimočných prípadoch. Avšak, sudcovia majú povinnosť zabezpečiť, že občianskoprávne nároky na náhradu škody budú odškodnené a to nielen vo vzťahu ku škode spôsobenej obeti, ale tiež k vážnosti utrpeného neoprávneného zásahu a rozsahu zverejnenia. Súdy by mali byť oprávnené vo výnimočných prípadoch, urobiť urgentné opatrenia za účelom okamžitého zastavenia najvážnejších zásahov do ľudských osobných práv, prostredníctvom konfiškácie publikácií alebo zákazu vysielania (pozri odseky 51. až 54. vyššie).

C.13. Ak je sudca, alebo súd atakovaný zo strany médií (alebo zo strany politikov alebo iných spoločenských aktérov cez médiá) pre dôvody, ktoré sa týkajú výkonu spravodlivosti, CCJE má za to, že s ohľadom na povinnosť „justičnej zdržanlivosti“, dotknutý sudca by sa mal vyhnúť reakcii takou istou cestou. Majúc na pamäti fakt, že súdy môžu napraviť chybné informácie rozšírené v tlači, CCJE verí že by bolo vhodné, aby národní sudcovia využívali podporu osôb alebo orgánov (t. j. najvyšších súdnych rád, alebo sudcovských asociácií) spôsobilých a pripravených vo vhodných prípadoch odpovedať promptne a efektívne na takéto ataky (pozri odsek 55. vyššie).

D. DOSTUPNOSŤ, ZJEDNODUŠENIE A ZROZUMITEĽNOSŤ JAZYKA POUŽÍVANÉHO NA SÚDOCH A SÚDNYCH ROZHODNUTIACH

D.1. CCJE zastáva názor, že dostupnosť, jednoduchosť a zrozumiteľnosť súdneho jazyka je žiadúca (pozri odseky 56. až 58. vyššie).

D.2. CCJE má za to, že justičný jazyk by mal byť stručný a jasný a mal by sa vyhýbať, ak to nie je nevyhnutné, latinským, alebo iným výrazom, ktoré sú laickej verejnosti ťažko pochopiteľné. Právnické pojmy a pravidlá môžu byť dostatočne vysvetlené citovaním zákonov a judikatúry/súdnych precedensov (pozri odsek 59. vyššie).

D.3. Podľa názoru CCJE, odôvodnenie súdnych rozhodnutí by malo byť vždy presné a komplexné, hoci v prípadoch procesných rozhodnutí môže byť vhodnejšie zjednodušené odôvodnenie; sudcovia v dovolených prípadoch by mali odôvodňovať svoje rozhodnutia radšej ústne (prípadný prepis za poplatok), než písomnou formou (pozri odsek 60. vyššie).

D.4. CCJE odporúča, aby prinajmenšom všetky rozhodnutia najvyššieho súdu a ostatné dôležité rozhodnutia boli prístupné zdarma na internetových stránkach, resp. v písomnej podobe za náhradu nákladov na kopírovanie; pri zverejňovaní súdnych rozhodnutí by však mali byť prijaté vhodné opatrenia na zabezpečenie ochrany súkromia a záujmov zainteresovaných osôb, najmä účastníkov a svedkov (pozri odsek 61. vyššie).